

ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ PEDAGOGICAL PARTNERSHIP IN POLISH PRESCHOOLS

У статті на основі аналізу польської літератури та безпосереднього ознайомлення з роботою дошкільних установ різних форм власності розкрито сутність педагогічного партнерства у дошкільній освіті Польщі. Розкрито зміст понять «взаємодія», «співпраця», «партнерство», роль батьків, вихователів, дітей у досягненні спільної мети. Партнерство є важливим елементом для досягнення життєвого успіху дитини. Партнерства необхідно навчати із початку перебування дитини в дошкільній установі. Акцентовано увагу на співпраці вихователів і батьків, спрямованій на підтримку дитини у період адаптації, формування у неї довіри до вихователя. Розкрито завдання співпраці сім'ї та закладів дошкільної освіти, позитивні і негативні її сторони. Висвітлено тенденції розвитку партнерства у закладах дошкільної освіти, взаємопроникнення яких призводить до втрати ролі вихователя і батьків у сучасній реальності. Аргументовано, що співпраця дошкільних установ і сім'ї, залучення батьків до освітнього процесу сприяють налагодженню партнерства вихователів і батьків у вихованні дітей. Педагогічне партнерство визначає єдині вимоги до дитини.

Вихованець, вихователь і батьки повинні виступати суб'єктами освітньої діяльності. Проведення різних свят сприяє налагодженню взаємодії вихованців і вихователів, створенню доброзичливої атмосфери для розвитку педагогічного партнерства у закладі дошкільної освіти. Співпраця вихователів і батьків сприяє реалізації діяльності ЗДО, створенню освітнього простору з місцевим середовищем. Формування батьківської культури позитивно впливає на взаємини вихователя та батьків. Послідовність у діяльності вихователів і батьків сприяє наближенню дитини до групи ровесників, її адаптації до закладу дошкільної освіти. Зазначено, що заклад дошкільної освіти є важливим середовищем для батьків та їхніх дітей.

Ключові слова: заклад дошкільної освіти, дитина, вихователь, батьки, педагогічне партнерство, Польща.

The article, based on an analysis of Polish literature and direct acquaintance with the work of preschool institutions of various forms of ownership, reveals the essence of pedagogical partnership in Polish preschools. The meaning of the concepts "interaction", "cooperation", "partnership" the role of parents, teachers and children in achieving a common goal is shown. Partnership is an important element in achieving a child's success in life. Partnership shall be taught from the very beginning of the children's stay in preschool.

Emphasis is placed on the collaboration of teachers and parents, which is aimed at supporting the children during the period of adaptation, the formation of their trust in the teacher. The tasks of collaboration between the family and the preschool as well as their positive and negative sides are described. The trends in partnership development in preschools are highlighted, which lead to the loss of the role of the teacher and parents in the modern reality. It is argued that the collaboration between preschool institutions and families, the involvement of parents in the educational process contributes to the partnership of teachers and parents in raising children. The pedagogical partnership defines uniform requirements to the children.

The pupil, the teacher and the parents must be subjects of the educational activity. Celebrating various holidays contributes to the interaction of pupils and teachers, creating a friendly atmosphere for the development of pedagogical partnership in preschool education. The collaboration of teachers and parents enhances the activities of the preschool institution, the creation of educational integrity with the local environment. The improvement of parental culture has a positive effect on the relationship between the teachers and parents. Consistency in the activities of teachers and parents helps to bring the child closer to their peers and to adapt in the preschool environment. It has been noted that the preschool institution is an important environment for parents and their children.

Key words: preschool institution, child, teacher, parents, pedagogical partnership, Poland.

УДК 373.29(438)
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/31-2.31>

Карпенко О.Є.,
докт. пед. наук,
професор кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Чепіль М.М.,
докт. пед. наук, професор,
завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Розвиток закладів дошкільної освіти у Польщі є одним із пріоритетних завдань держави. Їхньою метою є створення умов для всебічного розвитку дитини, забезпечення опіки над нею, підготовки до школи. Одним із завдань закладу дошкільної освіти є опікунсько-виховна діяльність, надання допомоги батькам у догляді за їхньою дитиною. Це передбачено чинним Законом Польщі «Освітнє право» (2016 рік) [8], базовим навчальним планом для закладів дошкільної освіти (постанова Міністерства народної освіти від 14 лютого 2017 року) [9]. Виклики, які нині ставить суспільство перед дошкільною освітою, вимагають від дошкільних установ і сімей розв'язання освітніх завдань, налагодження співпраці між цими найважливішими інституціями виховання [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Становлення та розвиток дошкільної освіти досліджують науковці Польщі та України, оскільки культурна й географічна близькість двох держав викликає зацікавлення в освітян. Теоретико-методичні засади розвитку дошкільної освіти представлено у працях І. Адамек, М. Борди, Д. Валошек, В. Комар, Д. Клус-Станської, К. Логовінюк, Б. Мажец, К. Найдер-Стефаняк, А. Наласковського, М. Пенькевича, М. Піхляк, Е. Ростанської, Х. Садовської, М. Черепаняк-Вальчак.

Українські дослідники Ю. Антонюк, К. Біницька, Л. Гриневич, А. Василюк, Л. Зданевич, О. Карпенко, Х. Микитейчук, К. Савіна, Л. Федорович, М. Чепіль, О. Янкович розкривають організаційно-методичні засади управління закладами дошкільної освіти, змістове наповнення освітнього процесу у різних

типах дошкільних установ, питання педагогічного контролю і нагляду у сфері дошкілля.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Здебільшого науковці приділяють увагу змісту виховання, соціально-педагогічним умовам функціонування закладів дошкільної освіти, формуванню компетенцій дитини [1; 2; 7]. Проблема ж педагогічного партнерства у дослідженнях висвітлена фрагментарно.

Мета статті – на основі аналізу польської літератури та безпосереднього ознайомлення з роботою дошкільних установ різних форм власності розкрити сутність педагогічного партнерства у дошкільній освіті Польщі.

Виклад основного матеріалу. Модернізація дошкільної освіти Польщі спрямована на пошук інноваційних форм і методів в освітньому процесі. Використання різних методик (Е. Арчішевської, М. Богдановіч, І. Майхжак, Г. Омана, М. Монтесорі, С. Френе) у закладах дошкільної освіти є способом діяльності вихователя, її ефективності щодо досягнень дітей, програмних результатів навчання. Використання різних програм («Друзі Зіппі», «Розвиток соціальних навичок дитини», «Стаємо друзями», «Я можу вирішити проблему») має бути підкріплене позитивними відгуками вихователів, батьків, дітей [4]. Саме тому взаємодії і партнерству приділяється особлива увага.

Проблема взаємодії вихователів і батьків існує давно. Взаємодія – це стосунки між людьми, які контактують [11, с. 14]. Міжособистісні контакти між ними можуть бути негативними або позитивними. У міжособистісних стосунках (дитина – вихователь, батьки – вихователь, учень – учень, учень – батько, учень – вчитель) можна знайти різні категорії поведінки.

Серед категорій соціальної поведінки виокремлено авторитарно-автократичну поведінку у поєднанні із довірою та доброзичливістю; доброзичливо-турботливу, відповідальну поведінку; доброзичливу поведінку із тенденцією підпорядкування; доброзичливу, підпорядковану поведінку із тенденцією до надання опіки та допомоги; підпорядковану поведінку з елементами мазохізму та самоприниження; недовірливу, підпорядковану поведінку з елементами іронії та цинізму; садистсько-агресивну поведінку у поєднанні із сарказмом і критикою; егоїстично-конкурентну поведінку з елементами приниження інших [6, с. 221–222].

ЗДО, не оминаючи жодної сфери життя, стає надійним для батьків, пропонує виховання та освіту дитини, що виражає розуміння соціальних потреб і сучасних умов. ЗДО відкритий для батьків, представників місцевої громади, він стає центром соціального і суспільного життя, важливим середовищем для батьків і їхніх дітей. Формування батьківської культури позитивно впливає на взаємини

вчителя і батьків. Відсутність місця в ЗДО позбавляє батьків активної участі у навчанні дитини.

Освітнє партнерство – це реалізація конкретних і спільних цілей щодо виховання та освіти дітей, вплив один на одного та певна відповідність. Це ідея, яка організовує співпрацю закладу дошкільної освіти із сім'єю, вихователів із батьками [6, с. 185]. Партнерству необхідно навчати із початку перебування дитини в ЗДО. Партнерство є спільним і виявляється у співпраці. Роблячи щось спільно, партнери об'єднуються через спільну мету. Виховне партнерство між батьками і вихователем є важливим елементом для досягнення життєвого успіху дитини. Сумісність, послідовність дії та мислення вихователя і батьків щодо дитини наближають її до домівки, ЗДО та дитячої групи.

У партнерстві є певні правила, яких повинні дотримуватися обидві сторони. Йдеться про широкий потік інформації, єдність впливу, позитивну мотивацію та активну і систематичну співпрацю [10, с. 62]. Надзвичайно важливими є емпатія та емпатійні вміння вихователя стосовно батьків. Вихователь повинен вміти передбачити і зрозуміти різні реакції батьків: сміливість, гіркоту, гнів, сором'язливість, нервозність. Відсторонення батьків від освітнього процесу, позбавлення їх впливу на виховання та опіку над дитиною відійшли у минуле. Нині вихователі підтримують батьків у реалізації ініціатив щодо виховання дитини. Це допомагає батькам знайти компетентну підтримку та допомогу в їхній діяльності. Вихователь не може бачити у батьків лише того, хто приводить дитину до порога дитячого садка, а батьки не можуть обмежуватися лише відповідальністю за те, щоб привести дитину до ЗДО.

Співпраця – це конкуренція, тобто конкуренція між сторонами. Конкуренція – це конкурентний спосіб спільної роботи, який характеризується тим, що його учасники прагнуть досягти все кращих і кращих результатів [11, с. 21]. Змагатися означає боротися з кимось за щось, мати перевагу. Часто незрілі та некомпетентні вихователі змагаються з батьками. Конкуренція також працює у зворотному напрямку: батьки, які переживають за втрату свого авторитету, борються за дитину разом із вихователем. Між ними повинен бути контроль і самоконтроль. Перевага – це несприятливе ставлення до виховання, що може призвести до переконання, що є перевага над дитиною і що вона залежить від батьків дитини [11, с. 36–37]. Співпраця вихователів і батьків спрямована на підтримку дитини у період адаптації, формування у неї довіри до вихователя.

Співпраця сім'ї та ЗДО спрямована на виконання багатьох завдань, серед яких:

– розвиток дітей, вихователів і батьків. Батьки повинні усвідомлювати, що в їхньої дитини відбуваються зміни, тому поведінка повинна бути відповідною до віку дитини, а вихователі повинні нарачувати власні когнітивні сфери;

- інформувати батьків, у тому числі про діяльність дитини, про прогрес і зміни в її розвитку, про здібності та вміння, зміст занять, про організацію та правила закладу дошкільної освіти, про позитивні та негативні сторони поведінки дитини, про її індивідуальні особливості;

- розширювати можливості й підтримку дитини, батьків і вихователя у виховному процесі;

- мобілізувати дітей, вихователів і батьків для здобуття нової інформації, утверджувати віру у власні здібності та успіх;

- мотивувати роботу над собою;

- пояснювати батькам типи соціальної поведінки;

- долати прогалини у знаннях вихователів і батьків про розвиток дитини, наприклад, обдарованої дитини, дитини із труднощами у навчанні;

- компенсувати порушення розвитку, неадекватний підхід до невдач і труднощів, неадекватні процеси соціалізації;

- інформувати батьків про проблеми виховання та навчання дітей;

- удосконалювати педагогічні навички батьків;

- підказувати форми поведінки у незвичних ситуаціях.

Співпраця ЗДО і сім'ї має позитивні і негативні сторони. Все частіше батьки висувають конкретні вимоги до ЗДО. Сучасні батьки розраховують на якісні послуги: опіку, турботу, підтримку, очікують інформації від компетентного вихователя. Реальність, яка нас оточує, поспіх, перевтома, швидкий темп життя, а іноді і незрілість батьків змушують їх сподіватися на допомогу та підтримку у навчанні та вихованні дітей. Вже на етапі дошкільної освіти педагог інформує батьків про сильні та слабкі сторони дитини, узгоджує із батьками зміст і напрям діяльності, яка була б найбільш доцільною для розвитку їхньої дитини [10, с. 167]. Така співпраця дозволяє об'єднати освітню та виховну діяльність на рівні ЗДО та сім'ї. Це допомагає пізнати сімейну атмосферу і взаємини у ній, визначити проблеми, сприяє компетентному педагогічному керівництву освітнім процесом.

Відносини між вихователем і батьками є різні. Це зумовлено міжособистісними розбіжностями та умовами, у яких вони повинні діяти. Тому важливо, щоб вихователі та батьки були союзниками один одного, прикладом у педагогічно-батьківських взаєминах, що сприятиме для вихованця формуванню взірця його поведінки. Це означає, що вихователі і батьки займають однакову позицію щодо організації освітнього процесу дитини. Коли батьки та вихователі намагаються відстоювати ту чи іншу позицію, бути на стороні дитини, завжди поруч із дитиною і для дитини, це приносить задоволення усім – батькам, вихователя, дітям. Обидві сторони намагаються дати якомога більше третій

(дитині), яка є важливою для них. Третя сторона отримує найбільше, але в загальній соціальній перспективі вона також дає найбільше, хоча це навряд чи помітно [5, с. 8–9].

Із точки зору батьків, діяльність вихователя – це завжди приклад для дитини, для самого себе. Очевидно, що батьки несуть відповідальність за власну дитину. Вони несуть відповідальність за все, що стосується її виховання у сім'ї та дошкільній установі, коли з нею працює вихователь. У такому випадку відповідальність за дитину розподілена між учасниками виховного процесу. Це стає спільною відповідальністю вихователя та батьків, у якій кожен має визначені завдання, знає, за що відповідальний.

Типовим явищем є перекладати всю відповідальність за дитину на дошкільну установу, якщо у дитини є проблеми. Найчастіше звинувачують вихователів і нарікають на незадовільну діяльність установи. Останніми роками спостерігаються дві протилежні тенденції. Перша – суспільна, яка згуртовує громадськість, заклад дошкільної освіти, батьків, прагне до соціалізації і спільного управління інституцією, що дозволяє батькам і громадськості приймати рішення щодо діяльності ЗДО. Друга – про підпорядкування політичним інтересам. Взаємопроникнення обох тенденцій призводить до втрати ролі вихователя і батьків у сучасній реальності.

Сутність прикладу полягає у пізнанні один одного та налагодженні стосунків. Якщо обидві сторони позитивно оцінюють свою діяльність, то це позитивно впливає на спілкування між ними. Вихователь повинен пам'ятати, що батьки безпосередньо впливають на поведінку дитини, перебуваючи із нею вдома. Партнери спільно планують дії шляхом надання інформації про розвиток дитини, про взаємні права та обов'язки (батько-дитина, вихователь, дошкільна установа; вихователь-дитина, батьки, дошкільна установа). Вихователь не повинен ігнорувати межі, сформовані домашньою культурою дитини та культурою етнічної групи, до якої вона належить.

Конкретна дитина конкретних батьків переступила поріг ЗДО, який належить до певної громади. Ніхто не повинен виходити за межі цього впливу, поважаючи суб'єктність дитини та її батьків. Кращому ознайомленню один з одним сприяють зустрічі, заплановані так, щоб кожен міг взяти в них участь, різні свята (День матері, День батька, День бабусі, День дідуся, Вертеп, академія, День сім'ї, урочистий початок і кінець навчального року), систематичні форми спілкування між батьками та вихователями. Це можуть бути і відвідування хворих колег удома чи в лікарні, виготовлення листівок-привітань із Днем народження чи іменинами, залучення батьків до особливих заходів чи поїздок.

Допомога дитині у розвитку здійснюється через:

– задоволення її потреб, зняття стресу, створення доброзичливої атмосфери, поліпшення емоційного функціонування батьків та дитини, удосконалення соціального функціонування, зменшення негативних емоцій, які виникають у батьків, дітей, вихователів, поетапне знання принципів функціонування різних середовищ;

– індивідуалізацію процесу виховання та навчання, визначення індивідуального та оптимального розвитку дитини, врахування індивідуальних потреб батьків і дітей, стимулювання позитивних емоцій між дошкільною установою та батьківським домом, ознайомлення з роботою ЗДО, дотримання принципів і правил функціонування дитини у групі.

Висновки. Останніми роками у дошкільній освіті Польщі характерним є залученням батьків до діяльності закладу дошкільної освіти. Співпраця ЗДО і сім'ї, залучення батьків до освітнього процесу сприяють налагодженню партнерства вихователів і батьків у вихованні дітей. Педагогічне партнерство сприяє визначенню єдиних вимог до дитини, індивідуального підходу.

Дитина, вихователь і батьки повинні виступати суб'єктами освітньої діяльності. Проведення різних свят сприятиме налагодженню взаємодії вихованців і вихователів, створенню сприятливої атмосфери для педагогічного партнерства у закладі дошкільної освіти. Співпраця вихователів і батьків сприяє реалізації різноманітної діяльності ЗДО, створенню освітнього простору з місцевим середовищем. Партнерство вихователів і батьків спрямоване на досягнення успіху дитини, а їхня послідовність у діяльності сприяє наближенню дитини до групи ровесників, закладу дошкільної освіти.

Подальшого дослідження потребує підготовка дитини до школи у закладах дошкільної освіти Польщі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Chepil M., Mazec B. Grupa przedszkolna w teorii pedagogicznej Bogdana Navrochynskiego. *Молодь і ринок*. 2018. № 12(167). С. 26–32.

2. Chepil M., Mazec B., Borda M. Kształtowanie kompetencji kluczowych w przedszkolu. *Молодь і ринок*. 2018. № 11(166). С. 6–17.

3. Magda-Adamowicz M. Przemiany edukacji przedszkolnej w Polsce i Czechach okresu transformacji ustrojowej. Toruń : Wydawnictwo Adam Marszałek, 2017. 257 s.

4. Marzec B., Borda M. Partnerska współpraca szkoły z rodzicami w wynikach ewaluacji zewnętrznej. *Biblioteka Współczesnej Myśli Pedagogicznej*. Kraków, 2016. T. V. S. 96–106.

5. Mendel M. Rodzice i nauczyciele jako sprzymierzeńcy. Gdańsk : Harmonia, 2007, 151 s.

6. Pedagogika wczesnoszkolna – dyskurs, problemy, rozwiązania / pod red. D. Klus-Stańska, M. Szczepka-Pustkowska, Warszawa : Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne, 2009. 684 s.

7. Podstawy pedagogiki przedszkolnej z metodyką / J. Karbowiczek, M. Kwaśniewska, B. Surma (red.). Kraków : Akademia Ignatianum Wydawnictwo WAM, 2017. 392 s.

8. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 czerwca 2016 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2016 r. poz. 895) źródło: <http://www.sejm.gov.pl/>.

9. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. z 2017 r., poz. 356) źródło: <http://www.sejm.gov.pl/>.

10. Współczesne wyzwania wobec edukacji elementarnej / pod red. W. Szlufik, T. Banaszekiewicz, A. Pękała. Częstochowa : Wydawnictwo Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, 2004. 422 s.

11. Żłobicki W. Rodzice i nauczyciele w edukacji wczesnoszkolnej. Kraków : Impuls, 2000. 141 s.